

Juryrapport Piet Gilhuis-scriptieprijs 2012

De tweejaarlijkse VMR-milieu(recht)scriptieprijs van de Vereniging voor Milieurecht wordt dit jaar voor de zesde keer uitgereikt. Dit jaar hebben veertien scripties meegedongen naar de milieu(recht)scriptieprijs van de VMR. De kwaliteit van de ingezonden scripties is hoog. De VMR dankt alle inzenders zeer hartelijk voor hun deelname. De jury heeft de verschillende scripties met veel interesse gelezen.

WINNAARS:

De jury heeft dit jaar twee scripties als winnaar gekozen:

TITEL: Gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging

Een onderzoek naar de mogelijkheden van een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging binnen de in Nederland en Europa erkende milieurechtelijke beginselen

Auteur: Mw. R.P. Fennis LL.M.

Deze scriptie is geschreven aan de Universiteit Utrecht, als afsluiting van de Master Nederlands recht, staats- en bestuursrecht - traject Omgevingsrecht

en

TITEL: De Trianel-uitspraak ontrafeld

Een rechtsvergelijkend onderzoek naar het beroepsrecht van milieuorganisaties in Nederland en Duitsland

Auteur: Mw. mr. drs. J.H.I. van Dijk.

Deze scriptie is geschreven aan de Radboud Universiteit Nijmegen als afsluiting van de Master Nederlands Recht – vrije afstudeerrichting.

Beide auteurs winnen een bedrag van € 500,-, publicatie van de scriptie via de website van de VMR en een jaar gratis lidmaatschap van de VMR.

De prijsuitreiking vindt plaats tijdens het VMR Jubileumcongres op donderdag 4 oktober 2012 in Leiden door de heer prof. mr. A.G.A. Nijmeijer, en mevrouw mr. A.M.E. Veldkamp, leden van de jury.

De jury:

Dhr. prof. mr. A.G.A. Nijmeijer, Radboud Universiteit Nijmegen, Vice-voorzitter VMR
Mw. prof. mr. H.F.M.W. van Rijswijk, Universiteit Utrecht, Voorzitter VMR
Mw. mr. A.M.E. Veldkamp, Royal Haskoning DHV, Secretaris VMR

Juryrapport - 'Gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging'

Beschrijving van het thema van de scriptie:

De betekenis van Europees- en nationaalrechtelijke milieubeginselen bij een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging.

De scriptie onderzoekt de gebiedsgerichte aanpak voor de sanering van grootschalige grondwaterverontreiniging in het licht van een vijftal beginselen van milieurecht, te weten het voorzorgsbeginsel, preventiebeginsel, het beginsel van bestrijding van de bron, het vervuiler betaalt beginsel en het stand still-beginsel. De centrale onderzoeksvraag betreft de vraag of bij toetsing van de gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging aan deze vijf milieubeginselen knelpunten aanwezig zijn en zo ja, hoe deze kunnen worden ondervangen. Gezocht is naar de bewegingsruimte binnen de grenzen van de beginselen om een gebiedsgerichte aanpak mogelijk te maken en voor zover dat niet mogelijk is, welke andere mogelijkheden er binnen het recht bestaan om de gebiedsgerichte aanpak in overeenstemming te brengen met deze vijf beginselen van milieurecht dan wel gebruik te maken van geboden uitzonderingen. Het onderzoek beschrijft de status en werking van milieurechtelijke beginselen binnen het Europese recht, de wijze waarop de verschillende Europese en nationale rechters de beginselen hanteren, welk toepassingsbereik zij aan de beginselen toekennen en welke consequenties de toepassing van beginselen heeft in concrete gevallen. De auteur komt tot de conclusie dat aan milieubeginselen binnen het Europese recht zeer terughoudend wordt getoetst en de rechter daar bij voorkeur Europese of nationaalrechtelijke bepalingen aan ten grondslag legt. Milieubeginselen geven in de praktijk vaak een nadere invulling aan algemene rechtsbeginselen en dat is ook de wijze waarop de rechter betekenis toekent aan milieubeginselen. Het gaat daarbij in het bijzonder om een nadere invulling van het proportionaliteits- en evenredigheidsbeginsel. Deze algemene uitkomsten van het onderzoek zijn toegepast op gebiedsgerichte grondwatersanering en monden uit in aanbevelingen voor bestuursorganen die deze aanpak hanteren om hun handelen en besluitvorming in overeenstemming met de milieubeginselen te brengen. De auteur komt tot de conclusie dat de gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging knelpunten oplevert met het voorzorgs-, preventie- en stand still-beginsel, maar dat binnen de grenzen van deze milieubeginselen voldoende bewegingsruimte bestaat om de gebiedsgerichte aanpak van grondwatersanering uit te voeren, door toepassing van het 'hand aan de kraan' principe, de ruimte die de Nederlandse wetgeving en beleid bieden voor verspreiding van verontreiniging waarbij de beginselen terugkomen in het kader van de algemene motiverings- en zorgvuldigheidsplichten en de soepele rechterlijke invulling waarbinnen plaatselijke verslechtering van de grondwaterkwaliteit is toegestaan mits de grondwaterkwaliteit binnen een ruimer toepassingsgebied gewaarborgd blijft dan wel gecompenseerd wordt. De algemene conclusie is dat milieubeginselen in het Nederlandse recht als zodanig geen rechtstreeks verbindende werking lijken te

hebben, maar deze verkrijgen als nadere invulling bij zowel besluitvorming als rechterlijke toetsing van algemene rechtsbeginselen

Beoordeling door de jury:

De scriptie is een prachtige combinatie van zeer grondig jurisprudentie- en literatuuronderzoek naar de betekenis van milieurechtelijke beginselen in het Europese en Nederlandse recht en hun relatie tot de algemene rechtsbeginselen enerzijds en de toepassing van de aldus verkregen theoretische inzichten op een bijzonder concreet milieurechtelijk probleem, namelijk grootschalige historische grondwaterverontreiniging anderzijds. De scriptie is helder van opbouw, goed geschreven en getuigt van een heldere geest en een groot analytisch vermogen. Zowel de verkregen theoretische inzichten als de wijze waarop deze toepasbaar worden gemaakt voor de praktijk dragen bij aan de verdere ontwikkeling van het milieurecht op een wijze die recht doet aan de beginselen die ten grondslag liggen aan milieubeleid, wetgeving en de uitvoeringspraktijk.

Juryrapport - 'De Trianel uitspraak ontrafeld'

Beschrijving van het thema van de scriptie:

Rechterlijke toets ontvankelijkheid milieuorganisaties art. 1:2 lid 3 Awb in strijd met m.e.r.-richtlijn

De wijze waarop de Nederlandse bestuursrechter de ontvankelijkheid van milieuorganisaties toetst aan artikel 1:2 lid 3 Awb, is in strijd met artikel 10bis m.e.r.-richtlijn. Tot die conclusie komt mevrouw mr. drs. J.H.I. van Dijk in haar masterscriptie 'De Trianel-uitspraak ontrafeld. Een rechtsvergelijkend onderzoek naar het beroepsrecht van milieuorganisaties in Nederland en Duitsland'. In diverse juridische tijdschriften is aandacht besteed aan de Trianel-uitspraak van het Europese Hof van Justitie.¹ Diverse auteurs suggereren dat deze uitspraak ten aanzien van een Duitse zaak mogelijk ook consequenties heeft voor het Nederlandse recht, een duidelijke conclusie ontbrak echter. Het beroepsrecht van milieuorganisaties is volgens Van Dijk in Nederland en Duitsland op een fundamenteel verschillende wijze vormgegeven, dit neemt echter niet weg dat de Trianel-uitspraak overwegingen bevat die ook op het Nederlandse rechtsstelsel van toepassing zijn. Artikel 10bis m.e.r.-richtlijn heeft volgens het Hof rechtstreekse werking, waardoor milieuorganisaties in de zin van artikel 1 lid 2 m.e.r.-richtlijn geacht worden voldoende belang te hebben. Dit betekent dat de bestuursrechter bij besluiten die onder de reikwijdte van de m.e.r.-richtlijn vallen niet mag toetsen of een milieuorganisatie gelet op de feitelijke werkzaamheden en de statutaire doelstellingen voldoende belang heeft bij een specifiek besluit. Momenteel is dit wel

1 HvJ EG 12 mei 2011 (Trianel), nr. C-115/09, LJN: BQ5451, AB 2011/212, m.nt. Ch. Backes.

de invulling die de bestuursrechter geeft aan het ontvankelijkheidscriterium van artikel 1:2 lid 3 Awb. Er zou geen sprake meer zijn van deze strijdigheid met Europees recht als de bestuursrechter ten aanzien van besluiten waarop de m.e.r.-richtlijn van toepassing is, eerst aan de hand van de feitelijke werkzaamheden en statutaire doelstellingen zou toetsen of een appellant een milieuorganisatie is in de zin van artikel 1 lid 2 m.e.r.-richtlijn. Als dit het geval is, is een nadere toetsing van de ontvankelijkheid ten aanzien van het specifieke besluit in strijd met artikel 10bis m.e.r.-richtlijn. Een dergelijke appellant wordt immers geacht voldoende belang te hebben bij het besluit, waardoor verdere toetsing aan artikel 1:2 lid 3 Awb alleen maar kan leiden tot een met de richtlijn strijdige niet-ontvankelijkverklaring.²

Beoordeling door de jury:

Een scriptie die gaat over welgeteld 1 rechterlijke uitspraak, kan nauwelijks als een serieuze kandidaat voor de scriptieprijs worden gezien. De scriptie zou dan niet meer zijn dan een annotatie (maar dan wel een zeer uitvoerige).

De hoofdtitel van deze scriptie is dan ook misleidend. Het vertrekpunt van de analyse is weliswaar het arrest van het Europese Hof van Justitie inzake de bouw van de Trianel-kerncentrale in Duitsland, maar de scriptie heeft betrekking op een breed en actueel bestuursrechtelijk onderwerp: het recht van milieuorganisaties om in beroep te gaan tegen besluiten bij de bestuursrechter. Mevrouw Van Dijk heeft dat onderwerp diepgaand geanalyseerd. Op basis van een nauwgezette en systematische bestudering van het dikwijls complexe Duitse (bestuurs)recht, heeft zij een inzichtelijke vergelijking gemaakt met de situatie van milieuorganisaties in Nederland. Op basis van die vergelijking trekt Van Dijk interessante conclusies waarin zij een kritische eigen mening aan de dag legt. Die visie is op onderdelen vernieuwend. Dat blijkt onder meer uit het feit dat zij gemotiveerd aangeeft het niet eens te kunnen zijn met de conclusies die enkele juridische auteurs (van naam!) in Nederland aan de Trianel-uitspraak hebben verbonden. Met haar scherpe analyses geeft auteur in haar scriptie blijk van een prima juridisch inzicht. Hoewel de in dit verband relevante rechtsregels – met name de Duitse – niet uitblinken in eenvoud, is de scriptie helder geschreven en bevat het stuk een duidelijke “kop en staart”. Al met al verdient mevrouw Van Dijk daarvoor lof!

2 Hetzelfde geldt overigens ook voor besluiten die onder de reikwijdte van de IPPC-richtlijn vallen. De Trianel-uitspraak is toegespitst op artikel 10bis m.e.r.-richtlijn, maar aan beide milieurichtlijnen is met richtlijn 2003/35/EG dezelfde bepaling toegevoegd die overeenkomt met artikel 9 lid 2 Verdrag van Aarhus.